

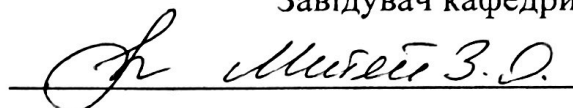
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ

Завідувач кафедри

(протокол № 1 від 30.08.2021 р.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО ФАХУ

(повна назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 01 Освіта

Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова та література)

(Шифр і назва спеціальності)

Освітня програма: Середня освіта. Українська мова і література

Мелітополь, 2021

Розробник:

Гапєєва І. М., доцент, кандидат філологічних наук

ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньої програми

О. В. Юрченко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань 01 Освіта Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітня програма: Середня освіта. Українська мова і література	Обов'язкова	
Блоків – 2		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90 год. I семестр		1-ий	1-ий
		Лекції	
		16	
		Практичні, семінарські	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 3		28	
		Самостійна робота	
	46		
	Вид контролю (екзамен) – 1-ий семестр		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою є поглиблене вивчення студентами специфіки функціонування української мови у національно-культурному й державному суспільному житті українського народу, дослідження, яке передбачає перенесення акцентів з аналізу мови як замкненої в самій собі системи на її комунікативний аспект.

Основними **завданнями** вивчення ОК “Вступ до фаху” є:

- ✓ показати заклади загальної середньої освіти як галузь майбутньої професійної діяльності вчителів української мови і літератури;
- ✓ ознайомити зі змістом та основними формами навчання в закладі вищої педагогічної освіти, видами і формами перевірки й оцінки знань, умінь та навичок студентів філологічного факультету;
- ✓ розкрити місце педагогічних практик студентів філологічного факультету в їхній професійній підготовці, шляхи формування культури педагогічного спілкування;
- ✓ дати уявлення про раціональні форми самовиховання у формуванні основ педагогічної майстерності у вчителів-філологів;
- ✓ ознайомити майбутніх учителів української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури з системою освіти в Україні, принципами її побудови; сприяти формуванню особистості майбутнього вчителя української мови і літератури, розвитку його культури, ерудиції.

3. Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування дисципліною:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 7. Здатність до письмової й усної комунікації, що якнайкраще відповідають ситуації професійного і особистісного спілкування засобами іноземної та державної мов.

ЗК 10. Здатність організувати освітній процес на засадах педагогічного партнерства з урахуванням можливостей для створення сприятливих психологічних умов для здоров'я, безпеки і соціальної інтеграції осіб, що навчаються.

Фахові компетентності (ФК)

ФК01. Здатність володіти методологічними і теоретичними основами філологічних наук, методик навчання української мови і літератури, методик навчання іноземної мови та зарубіжної літератури, базовими знаннями з української мови, теорії та історії української літератури, методик викладання української мови та літератури.

ФК02. Здатність формувати в учнів предметні компетентності, застосовуючи сучасні підходи, методи й технології навчання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури.

ФК07. Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

4. Результати навчання:

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН01. Знати сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури.

ПРН05. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ПРН16. Володіти основами професійної культури, мати здатність створювати й редагувати тексти фахового змісту.

ПРН18. Бути здатним до рефлексії, мати навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

5. Програма навчальної дисципліни

Блок 1. Базові поняття та становлення педагогіки

Тема 1. Особливості педагогічної діяльності вчителя української мови і літератури

Тема 2. Методика викладання філологічних дисциплін

Тема 3. Сприятливий соціально-психологічний клімат — основа ефективної комунікації у педагогічному колективі

Тема 4. Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності вчителів української мови і літератури

Тема 5. Психологічні джерела виховної майстерності вчителів української мови і літератури

Тема 6. Основи педагогічної ергономіки філологічної спрямованості

Тема 7. Загальні засади педагогіки вищої школи

Тема 8. Загальноосвітній навчальний заклад як основне місце діяльності вчителя

Тема 9. Зміст і організація навчального процесу в середньому загальноосвітньому навчальному закладі

Тема 10. Самостійна робота студентів у процесі підготовки до педагогічної діяльності

Блок 2. Філолого-педагогічна взаємодія

- Тема 11. Загальні засади педагогічної інноватики
 Тема 12. Педагогічна етика вчителів української мови і літератури
 Тема 13. Видатні педагоги України та світу. Історії життя як приклад для наслідування
 Тема 14. «Педагогічна поема» Макаренка А.С.
 Тема 15. Педагогічна діяльність Г.С.Сковороди
 Тема 16. Педагогічна діяльність Я.А.Коменського
 Тема 17. Педагогічна діяльність Х.Д. Алчевської
 Тема 18. Вербальні засоби професійно-педагогічної комунікації.
 Тема 19. Комп'ютерні комунікації в освіті

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Блок 1.

Базові поняття та становлення педагогіки

Тема 1.	2	2				2						
Тема 2.	2		2			2						
Тема 3.	2	2				2						
Тема 4.	2		2			2						
Тема 5.	2	2				4						
Тема 6.	4		4			2						
Тема 7.	4	2				2						
Тема 8.	2		2			2						
Тема 9.	2		2			4						
Тема 10.	2		2			2						
Блок 1 Всього:	24	8	14			24						

Блок 2.

Філолого-педагогічна взаємодія

Тема 11.	2	2				2						
Тема 12.	2		2			2						
Тема 13.	4	2	2			4						
Тема 14.	2		2			2						
Тема 15.	2	2				2						
Тема 16.	2		2			2						
Тема 17.	2	2				4						
Тема 18.	2		4			2						
Тема 19.	2		2			2						
Всього II блок	20	8	14			22						

Усього годин	44	16	28			46					
---------------------	----	----	----	--	--	----	--	--	--	--	--

7. Теми лекцій

Тема лекції	Зміст лекції
ЛЕКЦІЯ 1 (2 год.) Особливості педагогічної діяльності вчителя української мови і літератури	1. Професійна діяльність і особистість педагога. Загальні засади педагогічної професії. 2. Становлення і розвиток педагогічної професії. 3. Особливості педагогічної професії.
ЛЕКЦІЯ 2 (2 год.) Методика викладання філологічних дисциплін	1. Предмет методики навчання української мови. 2. Методика підготовки і читання лекцій із філологічних дисциплін.
ЛЕКЦІЯ 3 (2 год.) Сприятливий соціально-психологічний клімат — основа ефективної комунікації у педагогічному колективі.	1. Сприятливий соціально-психологічний клімат колективу. 2. Соціально-психологічний клімат у педколективі. 3. Відносини керівника школи і вчителів. 4. Стиль керівництва – основа комунікації керівника школи з педагогічним колективом.
ЛЕКЦІЯ 4 (2 год.) Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності вчителів української мови і літератури	1. Особливості професійно-педагогічної комунікації. 2. Інформація у професійно-педагогічній комунікації. 3. Функції професійно-педагогічної комунікації. 4. Модель процесу комунікації.
ЛЕКЦІЯ 5 (2 год.) Загальні засади педагогічної інноватики.	1. Інноваційність як ознака сучасності. 2. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів. 3. Використання інноваційних технологій на уроках української мови і літератури
ЛЕКЦІЯ 6 (2 год.) Педагогічна етика вчителів української мови і літератури	1. Моральна культура і духовна творчість педагога. 2. «Інструментарій» моралі.
ЛЕКЦІЯ 7 (4 год.) Видатні педагоги України та світу. Історії життя як приклад для наслідування	1. Макаренко А.С. 2. Коменський Я. А. 3. Сухомлинський В. О. 4. Ушинський К.Д. 5. Сковорода Г. С. 6. Алчевська Х.Д. 7. Бугайко Т.Ф. 8. Ващенко Г.Г. 9. Драгоманов М.П. 10. Каразін В.Н.

8. Теми практичних занять

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 (2 год.) Психологічні джерела виховної майстерності вчителів української мови і літератури	1. Самореалізація як духовно-практичний символ особистості. 2. Саморозвиток і процес самореалізації особистості. 3. Відповідальність як внутрішнє джерело самореалізації особистості вчителя української

	мови і літератури.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2 (4 год.) Основи педагогічної ергономіки філологічної спрямованості	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні засади ергономіки. 2. Становлення ергономіки як науки. 3. Місце ергономіки в системі наук. 4. Теоретико-методологічні основи педагогічної ергономіки. 5. Розвиток ергономічних досліджень у педагогіці.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 (4 год.) Загальні засади педагогіки вищої школи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет і завдання педагогіки вищої школи. 2. Зв'язки педагогіки вищої школи з іншими науками. 3. Завдання педагогіки вищої школи на сучасному етапі. 4. Логіка і методика педагогічного дослідження.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 (2 год.) Загальноосвітній навчальний заклад як основне місце діяльності вчителя	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика загальноосвітнього середнього навчального закладу. 2. Особливості особистості школяра, його права і обов'язки.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 (2 год.) Зміст і організація навчального процесу в середньому загальноосвітньому навчальному закладі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст і завдання навчально-виховного процесу в середній школі. 2. Організація навчального процесу в середньому загальноосвітньому навчальному закладі.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 (2 год.) Самостійна робота студентів у процесі підготовки до педагогічної діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Майбутній педагог: загальна характеристика, права та обов'язки. 2. Організація професійного самовиховання.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 (2 год.) «Педагогічна поема» Макаренка А.С.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Життєвий шлях. 2. Творча спадщина.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 (2 год.) Педагогічна діяльність Г.С.Сковороди	<ol style="list-style-type: none"> 1. Життєвий шлях. 2. Творча спадщина.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9 (2 год.) Педагогічна діяльність Я.А.Коменського	<ol style="list-style-type: none"> 1. Життєвий шлях. 2. Творча спадщина.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10 (2 год.) Педагогічна діяльність Х.Д. Алчевської	<ol style="list-style-type: none"> 1. Життєвий шлях. 2. Творча спадщина.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11 (2 год.) Вербальні засоби професійно-педагогічної комунікації.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знакові системи як засоби комунікації. 2. Види вербальних засобів комунікації. 3. Усне педагогічне мовлення. 4. Писемне мовлення вчителя. 5. Внутрішнє мовлення
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12 (2 год.) Комп'ютерні комунікації в освіті	<ol style="list-style-type: none"> 1. Робота вчителя з групами новин (участь у телеконференціях). 2. Встановлення комунікативних зв'язків завдяки участі у всесвітніх тематичних телеконференціях. 3. Телеконференції у внутрішній локальній комп'ютерній мережі. Робота вчителя з електронними банками інформації, пошук матеріалів у мережі інтернет. 4. Найвідоміші пошукові системи та їх адреси в мережі інтернет.

9. Самостійна робота

1. Скласти тестові завдання за творами педагогів-класиків (10 год.).
2. Зробити презентацію про життєвий та творчий шлях відомого педагога (4 год.)
3. Схематична презентація позитивного і негативного в педагогічній діяльності (6 год.)
4. Аналіз життя та творчості відомих філологів (10 год.)
5. Конфлікт педагогічної взаємодії. Поведінка вчителя у конфліктній ситуації. Методи врегулювання конфліктів і запобігання їм (6 год.)
6. Створити презентацію «Переконання і навіювання у процесі комунікації» (4 год.)
7. Стиль педагогічного спілкування. Приклади з літературних творів (6 год.)

10. Методи навчання

Методи, які будуть використані для оцінювання результатів навчання:

- усний;
- письмовий (перша та друга контрольні точки);
- тестовий контроль;
- практична перевірка під час практичних занять;
- контроль виконання завдань самостійної роботи (реферати, есе, презентації, творчі проекти та ін.)
- підсумковий (семестровий) – екзамен.

Періодичний контроль складається з двох контрольних робіт (перша та друга контрольні точки). Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання. Перша контрольна робота включає питання з тем Блоку 1. Базові поняття та становлення педагогіки; друга контрольна робота – Блок 2. Філолого-педагогічна взаємодія.

Екзаменаційний білет включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту.

11. Критерії оцінювання відповідно до видів контролю *Екзамен*

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького» (протокол № 3 від 20.09.2019 р.)

<https://drive.google.com/file/d/1HWL9vuhcizztkaC6wgF-zXhr43uGR1W0/view>

«Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» (протокол №5 від 24.10.2019 р.)

<https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkvL-LNTIjWRX/view>

Положення про курсові роботи в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького

https://drive.google.com/file/d/1KnJRO51aJQTAV5bGeXCMKcax_xQFHZY1/view

Критерії оцінювання діяльності здобувачів вищої освіти на практичних (лабораторних, семінарських) заняттях, виконання завдань самостійного опрацювання наведені у таблиці:

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Якщо підсумковим контролем вивчення дисципліни є диференційований або недиференційований залік, то набраних таким чином 60 і більше балів достатньо для його зарахування.</p> <p>Якщо підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $ЗР = (ПО + Е) / 2$</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає</p>

	<p>достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни.</p> <p>Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.</p>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Політика доброчесності

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про академічну доброчесність у МДПУ ім. Б. Хмельницького» [akademichna-dobrochesnist_2020.pdf \(mdpu.org.ua\)](#) (затверджене наказом № 31/01-05 від 30.10.2020 року) та «Положення про запобігання академічного плагіату в освітній діяльності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького» [Запобігання академічному плагіату в освітній діяльності.pdf - Google Диск](#)

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право;

- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності.

13. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бельчева Т.Ф., Ізбаш С.С., Бельчев П.В. Педагогіка. Практичний курс : посібник за кредитно-модульною технологією навчання для бакалаврів.

- Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету, 2014. 304 с.
2. Гуць М.В., Олійник І.Г., Ющук І.П. Українська мова у професійному спілкуванні. Навчальний посібник. Київ : Міжнародна агенція BeeZone”, 2004. 336 с.
 3. Ділова українська мова / за ред. О.Д. Горбула. Київ : Т-во “Знання”, КОО, 2008. 222 с.
 4. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посібн. К.: Каравела, 2009. 352 с.
 5. Симоненко Т.В., Чорновол Г.В., Руденко Н.П. Українська мова за професійним спрямуванням: практикум: навч. посіб. К.: ВЦ Академія”, 2010. 272 с.
 6. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. К: Алерта, 2011. 696 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості /Вибрані твори. В 5 т. Т. 1. К.: Рад. шк., 1976. С. 55-206.
2. Ушинський К.Д. Про народність у громадському вихованні /Вибрані педагогічні твори. В 2 т. Т. 1. - К.: Рад. шк., 1993. С. 43-103.
3. Основи педагогічної майстерності: навчально-методичний посібник / Е.І.Федорчук, Т.І.Конькова, В.В.Федорчук, В.О.Заремба; За заг. ред.. Е.І.Федорчук. Кам’янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. С. 84.
4. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд.: І.А.Зязюн, Н.Г.Базилевич, Т.Г.Дмитренко та ін.; За ред.. І.А.Зязюна. Київ : Вища школа, 2006.
5. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
6. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна. Київ : Вища шк., 2004. 422 с.
7. Чайка В.М. Основи дидактики: Навч. посібник. Київ : Академвидав, 2011. 240 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

- [Педагогическая поэма](#)
 - [Марш 30 года](#)
 - [ФД—1](#)
 - [Книга для родителей](#)
 - [Флаги на башнях](#)
 - [Честь](#)
- <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>
<http://chak-chy-pravylno-my-hovorymo.wikidot.com/>
<http://kultura-movy.wikidot.com/>

<http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
<http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>
<http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/>
<http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>
<http://novamova.com.ua>
<http://linguist.univ.kiev.ua>
<http://proling.com>
<http://www.geocities.com/hommahchorny/hl.html>
<http://www.ussr.to/ALL/tishkovets/movva>
<http://vwww.unicorne.org/dictionnaireUkrainien/>
БК ім. В.І. Вернадського <http://www.nbu.gov.ua/eb>